

Pertti
Nortti

*Kun
mennyt
palaa...*

*Kun mennyt
palaa...*

© 2019 Nortti, Pertti

Kustantaja: BoD–Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD–Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528019459

Pertti Nortti

*Kun mennyt
palaa...*

Prologi

Tyttö asettaa polkupyöränsä nojalleen hautausmaan kiviaitaa vasten. Hän ottaa pyörän takatelineellä olevasta korista kukan. Se on vaaleansininen orvokki. Kukka mukanaan hän siirtyy rautaiselle portille, avaa sen ja lähtee kulkemaan hiekkapäälysteistä käytävää pitkin. On lämmin keskikesän alkuilta, aurinko paistaa vielä korkealla ja taivaalla purjehtii jokunen poutapilvi. Hautausmaan rauha on käsin kosketeltavaa, ainoat äänet ovat jostakin etäältä kuuluvat pääskyjen liverrykset.

Tytön katse viivähtää käytävän molemmilla puolilla olevien hautakivien nimissä. Hän siirtyy käytävältä nurmikolle, kävelee sillä hetken ja löytää etsimänsä. Hautakivi on uusi, vastikään paikalleen asetettu. Nurmikko kiven ympärillä on kasvunsa alkuvaiheessa. Tyttö pysähtyy haudan eteen ja seisoo pitkään hiljaa kiven merkintöjä katsoen. Sitten hän laskee orvokin maahan, kaivaa kädellään tilan muiden kukkien viereen ja istuttaa kukan. Hän noutaa viereisestä vesipisteestä kannun ja kastelee haudan kukat. Pienen hetken hän vielä viivähtää haudalla lopputulosta arvioiden, palauttaa kannun ja lähtee sitten kohti hautausmaan porttia.

Hän ajaa pyörällään lyhyen matkan kylän keskustaan ja nousee portaat liiketalon toiseen kerrokseen, jossa hänen kotinsa sijaitsee. Keittiössä hän kaataa lasiin mehua, juo sen ja siirtyy omaan huoneeseensa. Hän etsii vaatekomeron kätköistä avaimen, istuu tuu työpöydän ääreen ja avaa lukitun laatikon. Laatikosta hän ottaa päiväkirjan, selaa sitä ja pysähtyy ensimmäiselle puhtaalle sivulle. Hän ottaa kynän, miettii hetken ja alkaa sitten kirjoittaa.

11.7.1964

Kirjoitan tähän päiväkirjani viimeisen sivun. En aio koskaan kertoa kenellekään tämän kirjan sisällöstä. Kirjoittamista en tule myöskään enää jatkamaan.

Kävin äsken Penan haudalla. Istutin sinne orvokin. Tein sen siksi, että tänään on kulunut tasan vuosi siitä merkillisestä tapahtumasta, jonka kohteeksi hän kertoi joutuneensa. Haudalla kuuluu kai muistella mennyttä henkilöä. Niin äitikin muistelee isää. Siksi myös minä yritin ajatella Penaa ja miettiä, mikä hänestä jäi parhaiten mieleeni. Ei Penan muistelemisen vaikealta tuntunut. Hän ja kaikki tapahtunut ovat mielessäni joka tapauksessa muutenkin, ihan joka päivä. Niin paljon tapahtui hänelle, minulle, äidillekin.

Pena. Pentti Lahtinen? Hänet luulin tunteneeni vuosia, mutta viime syksynä hän oli aivan eri henkilö. Vanhemman oloinen, puhui eri tavalla, menestyi koulussa omituisen hyvin. En tiedä, oliko onni vai painajainen joutua hänen kanssaan viime syksynä koulussa järjestäjäksi. En halunnut, että meistä alkaisi liikkua juoruja, vaikka väistämätöntähän se oli. Mietin silloin, miksi hän minulle erikoisia juttujansa alkoi kertoilla. En tiedä, halusinko kuulla hänen elämästään mitään, ainakaan siitä, jota hän väitti elävänsä toiseen kertaan. Ja ne ennustukset, Kennedy, urheilukisat... Voi auta armias! Mutta kyllähän ne asiat minua kiinnostivat ja myönnettäköön, että en itsekään ollut varma, mitä hänestä halusin. Kai erikoisuus sitten kiinnosti ja tuollaiset yli ymmärryksen menevät jutut. Ja se, että hän valitsi minut luottohenkilökseen – vaikka totta kai hän jo alkuunsa tiesi mitä teki. Äiti parka, hänen kohtansa ymmärrän vasta nyt ja sen kauhean painajaismaisen kyttäämisen, jonka vuoksi välimme menivät sellaisiksi kuin menivät. Syynä oli se, että aloin tapailla Penaa. En silloin tajunnut, mitä Penassa oli sellaista, mikä sai äidin niin tolaltaan ja muuttumaan niin hirveäksi. Pena sanoi, että asiat kyllä selviävät, jos minä vaatisin äitini tilille menneisyyden tapahtumista. Hän

sanoi, että minulla on oikeus tietää. Ja minä uskoin. Ihmettelen vieläkin, mistä lopulta löysin sellaisen rohkeuden. Selvisiväthän ne ja nyt joudun elämään tapahtuneen kanssa. Luoja minua armahtakoon!

Ylioppilaskirjoitusten tulokset tulivat, eikä Pena reputtanutkaan, vaikka oli niin väittänyt. Silloin päätin lopulta painostaa äitiäni ja samana päivänä sain varmuuden siitä, mitä olin jo aavistellutkin. Sitten tuli se onnettomuus. Se kohtalokas päivä ei unohdu minulta koskaan. En tiennyt mitä tekisin, menin aivan hukkaan. Puolitoista kuukautta olen yrittänyt sulatella tuota kaikkea ja ihmeekseni suhtaudun nyt tyyneästi tulevaan. Olen aikuinen tai ainakin niin uskottelen! Tai sitten elän vielä jotain shokkivaihetta. Äitiä tulee sääli. Varmaan hän luulee, että kaiken tämän jälkeen on hävinnyt se turvaverkko, jonka hän oli kuvitellut huolellisesti rakentaneensa tulevaisuuteni varalle.

Olen syyttänyt tapahtumasta itseäni. Olin varomaton ja luulen, että Pena pelasti henkeni asettumalla tielleni, kun onnettomuus tapahtui. Edelleen palaa öisin uniini näky tuosta hetkestä. En tiedä, toivunko siitä koskaan. Tuntuu joskus, että en haluaisikaan.

Pena on lähtenyt lopullisesti tästä maailmasta ja tiedän, ettei hän olisi koskaan halunnut minulle tällaista surua. Toivon, vaikka se tuntuu mahdottomalta, että hän kykeni palaamaan sinne, mistä hän selitti oman tietoisuutensa jollain tavoin siirtyneen tänne. Toivon hartaasti, että hän siellä tapasi jälleen oman perheensä, rakkaansa, joista hän minulle kertoi.

Muistelen Penaa kiitollisuudella siitä, mitä sain kokea hänen kanssaan. Jotenkin minä kasvoin hänen seurassaan. Hän neuvoi minua ymmärtämään äitiäni. Ilman Penaa syy äitini käytökseen olisi saattanut jäädä ikuisiksi ajoiksi piiloon. Ja nyt, kaiken tapahtuneen jälkeen ikäväni on suunnaton: miksi menetin Penan enkä saanut enää oppia tuntemaan häntä uudestaan, käydä kaikkea läpi uudelta pohjalta!

Lähden syksyllä opiskelemaan. Helsinkiin, yliopistoon, matematiikkaa. Kirjoitin laudaturin, joten pääsen sisään ilman pääsykoetta. Minusta tuntuu, että tämän valinnan olen velkaa Penalle. Lähtö kotoa ja ero äidistä eivät enää pelota minua. Tiedän, että selviän.

Pena kertoi maailman muuttuvan. Euroopassa tapahtuu vaikka mitä ja tekniikka kehittyy huimasti. Osa asioista kuulostaa hurjilta, kuten väritelevisio, kännykkä, tietokoneiden kehitys... Etenkin pelottavat asiat, kuten terrorismi ja muut mullistukset mietityttävät. Toteutuvatkohan nämä asiat? Onneksi olen kirjoittanut niitä vähän muistiin. En tiedä, oliko järkevää laittaa ylös olympiavoittajien nimiä ja muuta sellaista, mutta mielikuvitus lähtee laukaamaan, kun ajattelee niiden mahdollisesti pitävän paikkansa. Ah, en tiedä, onko koko tämä vuosi ollut vain kummallista harhaa!

Joka tapauksessa odotan mitä tapahtuu ja tavallaan tunnen odottavani Penan kanssa. Niinpä suljen tämän kirjan viimeisen kerran tänä päivänä ja kätken sen paikkaan, josta sitä ei kukaan löydä. Jos Penan ennustamat tapahtumat alkavat toteutua, säilytän kirjan hänen muistokseen elämäni loppuun saakka. Muussa tapauksessa hävitän sen.

Tyttö katsoo pitkään kirjoittamaansa tekstiä, lukee sen kertaalleen ja sulkee kirjan. Hän ottaa kirjaan kuuluvan pienen riippulukon ja varmistaa, ettei kirjaa voi avata. Sitten hän kätkee kirjan työpöytänsä laatikkoon. Huomenna etsin päiväkirjalle paremman kätköpaikan, hän miettii. Hän nousee ja menee keittiöön, jonne hänen äitinsä on valmistanut iltapalan.

1.

Myöhäissyksyn ilta on hämärtynyt nopeasti. Sade vihmoo tuulilasiin, näkyvyys tummalla tiellä huononee. Yritän terästää katsetani, vastaantulevien autojen valot häikäisevät ja silmäni pyrkivät väkisin painumaan kiinni.

Päivä on ollut pitkä. Olen lähtenyt kotoani varhain aamulla vaimoni ja kahden aikuisen tyttäreni kanssa kohti Helsinkiä. Lento Lontooseen lähti Helsinki-Vantaan lentoasemalta illansuussa vieden naiset mukanaan muutaman päivän kaupunkilomalle. On koulujen syysloma ja matka Lontooseen on korvaus heille runsas kymmenen vuotta sitten peruuntuneesta vastaavasta matkasta.

Itse en halunnut lähteä mukaan. Kokemus on minulle opettanut, että kaupunkiloma tällaisessa seurassa on painajainen pahimmasta päästä. En ole voinut lakata ihmettelemästä, mistä naisväelle löytyy näillä matkoilla se rautainen peruskunto, jolla ravaamista ostoskeskuksesta toiseen toteutetaan päivätolkulla. Minulla sellaista kuntoa ei ollut edes parhaina urheiluvuosinani.

Autoni CD-soittimessa on pyörinyt jo jonkin aikaa levy, jonka kaivoin esille lähtiessäni kotimatkalta. Se sisältää Reijo Taipaleen tangoja. Menomatalla levyn soittaminen olisi ollut mahdottomuus. Ei vaimoni eivätkä tyttäreni voi sietää kotimaisia tangoja. He eivät myöskään ymmärrä, miksi minä pystyn kuuntelemaan niitä kerta toisensa jälkeen. Kyllähän minä muutakin musiikkia kuuntelen, mutta tangot ovat ihan oma juttuni. Ne ovat minulle ensinnäkin unimusiikkia. Parhaimmat päivänokoset olen jo vuosia toteuttanut kotimaisen tangon soidessa vaimeana taustalla. Mutta aivan oma lukunsa on se nostalgia, jonka ne nostattavat. Ainakin minulle. Se vuosikymmen, 60-luku, nuoruus, kesä, tanssilavat ja... No, kymmeniä vuosia naimisissa olleena ei välttämättä ihan kaikkea tarvitsisi enää muistoista kaivaa.

Minua harmittaa, että menin soittamaan lentoasemalta lapsuudenystävälleni. Ajattelin nimittäin poiketa tapaamaan häntä Hyvinkäällä paluumatkalla. Olimme käyneet samaa oppikoulua, hän

luokkaa alempana. Meitä olivat yhdistäneet monet tuon ajan leikit ja harrastukset. Tiemme erosivat kuitenkin lähtiessämme opiskelemaan eri kaupunkeihin. Meistä molemmista tuli opettajia emmekä enää tavanneet. Ystäväni tosin soitteli minulle joskus vuosien varrella kysellen kuulumisiani. Erikoista näissä soitoissa oli, että hän vaikutti olevan aina humalassa. Osittain tästä syystä halusin nähdä, millainen hänen elämäntilanteensa oli.

Minua hiukan ihmetytti, miksi hän ei halunnut tavata minua kotonaan vaan esitti kohtaamispaikaksi erästä paikallista ravintolaa. Se osoittautui pubiksi, jossa istui epämääräistä porukkaa melkoisessa tuiskeessa. En tunnistanut ovelta seisossani asiakkaiden joukosta ystävääni ja olin jo kääntymässä pois, kun erästä pöydästä nousi horjuen mies, tuli luokseni ja kysyi, olenko Pena. Viisikymmentä vuotta elämässä voi muuttaa paljonkin ihmistä, mutta se mitä hänelle oli tapahtunut, järkytti minua. Vain vaivoin erotin hänen pöhöttyneistä kasvoistaan tuttuja piirteitä.

Seuraavan kolmen tunnin aikana kuulin hänen lohduttoman tarinansa, jonka kertomisen aikana minun oli käytävä täyttämässä hänen tuoppinsa puolenkymmentä kertaa. Hän nimittäin antoi ymmärtää olevansa tilapäisesti rahaton. Kun lopulta illan jo pimentyessä aloin tehdä lähtöä ja tarjouduin ajamaan hänet kotiin, hän ensin kieltäytyi kyydistä, mutta suostui lopulta istumaan autooni. Matkalla hän olisi halunnut jäädä kyydistä hyvissä ajoin ennen kotiaan, mutta hänen humalatilansa vuoksi ajoin kuitenkin osoitteeseen, jonka olin ohjelmoinut auton navigaattoriin jo lentokentältä lähtiessäni.

Hoitamattoman omakotitalon pihaan pysäköityäni ovesta ilmestyi nainen, jonka päätin ystäväni vaimoksi. Ennen aikaaja vanhentuneen naisen kireä olemus ja tyly suorasukainen arvio tilanteesta pysäytti minut jalansijoilleni. Hän nimitti miestään juoppohulluksi, jonka senhetkiseen tilaan hän näki myös minut osasylliseksi. Mieheensä hän retuutti sisälle ja paukautti oven kiinni antamatta minulle edes suun vuoroa. En voinut muuta kuin istua autooni ja lähteä hämmentyneenä kotimatkalle.

Pysähdyin sekavin mielin ruokailemaan Riihimäen ABC:lle. Episodi Hyvinkäällä oli järkyttänyt minua. Toisaalta tunsin sääliä entistä ystävääni kohtaan. Hän ei ollut kyennyt selittämään minulle eikä varmaan itselleenkaan, mitkä olivat syyt hänen elämänsä nyrjähtämiseen. Mietin myös, miksi minulle ei ollut käynyt samoin, vaikka lähes samasta tilanteesta olimme aikoinaan lähteneet omille teillemme. En nähnyt mitään syytä röyhistelyyn, ehkä minulla oli vain ollut onnea.

Jäin runsas kymmenen vuotta sitten eläkkeelle. Minä olin opettaja 35 vuotta ja lähes koko sen ajan yläasteella murrosikäisten parissa. Näin jälkeinpäin ajatellen vaihtaisin monet noista vuosista pois. Olihan siellä toki hyviäkin, mutta harkitsisin vakavasti, mikäli olisin uudelleen ammatinvalinnan edessä. En yhtään ihmettele sitä hartautta, jolla monet vanhemmat kollegani odottivat eläkeikää. Niin tein minäkin. Mutta minä erehdyin, kun kuvittelin, että eläkkeellä alkaisivat auvoiset loppopäivät.

Olin suunnitellut, että ensin laitettaisiin pienet vaivat kuntoon ja sen jälkeen maailma olisi avoinna. Tihentyneitä vessakäyntejä aiheuttaneen eturauhasen höyläys olisi ykköstoimenpide ja kun tästä olisin toipunut, seuraisi kuntokuuri. Kuusikymppisten 100 metrin juoksun mitalit olisivat ulottuvilla. Ja tietenkin ulkomaanmatkoja, siihen olisi aikaa ja varaa.

Olin kuullut, että eläkkeelle jääminen saattaa olla kohtalokasta. Varsinkin ensimmäiset vuodet. En ajatellut, että se minua koskisi. Eturauhanen höylättiin ja toipumisajan jälkeen yritin aloittaa juoksulenkit. Siitä ei tullut mitään. Muutaman sadan metrin hölkän jälkeen olin aivan puhki. Eikä kuntoni noussut pätäkääkään viikkojen epätoivoisten löntystelyjen jälkeen.

Ensin ajattelin, että tätä on vanheneminen. Yritin vakuuttaa itselleni, ettei kuntoni parempi kuuluisi ollakaan. Menin kuitenkin lääkäriin valitellen väsymystä. Monia kokeita otettiin ja mitään vikaa ei tuntunut löytyvän. Oloni kuitenkin huononi. Öisin hikoilin ja aamuisin jaksoin vain vaivoin nousta ylös. Syy tilaani löytyi viime hetkillä. Ambulanssilla leikkauspöydälle ja pumppu

operoitiin uuteen uskoon. Toipuminen oli työlästä, varsinkin henkinen. Pari vuotta se vei, kuten tohtorit ennustivatkin. Nyt asiat ovat paremmin. Urheilusuorituksista en tosin enää haaveile.

Moottoritien pinta kiiltää kosteutta ja vastaan tulevia autoja vilahtaa harvaksen ohi. ” Hiljainen tango sateessa soi... ” Reijo Taipaleen varma ote jatkuu. Niin ne kesät... Mieleeni nousee kesä 2010. Se oli kesien kesä. En muista moista kokeneeni. Lämpöaalto oli pysähtynyt Venäjälle ja osan siitä sai Suomikin. Heinäkuussa lyötiin rikki kaikki aikaisemmat lämpöennätykset. Sitteen tulivat ne syöksyvirtaukset. Sellainen tuli, kun olin mökillä. Järven vesi alkoi suorastaan kiehua ja kun ilmavirtaus iski vastapäisen rannan metsikköön, lakosi se kuin viikatteella leikaten. Onneksi siellä ei ollut kenenkään asumusta. Mutta monilla paikoilla Suomen maassa oli. Vahingoista tuli mittavia.

Tampereelle 22 kilometriä. Niinhän siinä luki vai katsoinko väärin? En kai vain ollut nukahtamassa? Nyt täytyy terästäytyä. Otan huikat limpsapullost. Kotiin on ainakin 180 kilometriä. Niin ne lämpöennätykset... Miltähän pojista mahtoi tuntua ottelessa Joensuussa? Silloin 2010. Pelasivat superpesistä samana päivänä, kun Liperissä, aivan vieressä, mitattiin +37 astetta. Entisen kotipitäjäni joukkue. Voittivat lopulta Suomen mestaruuden. Lähes kaikki ottelut katsoin viime kesänäkin. Ei tullut enää mestaruutta. Sellaisia helkeitäkään ei ollut kuin silloin...

” Meren yllä on tähtien vyö, aallot lauluaan toistaa. Meren yllä on ... ”

2.

Havahduin sikeästä unesta. En heti muistanut, milloin olin tullut kotiin. Yritin venytellä hetken. Jokin sai minut äkkiä pomppaamaan istualleni vuoteen laidalle. Silmäilin huonetta ja katseeni siirtyi ulos ikkunasta. Ulkona paistoi aurinko, näkyvillä olevissa koivuissa oli vihreä lehti. Tilanne tuntui oudolta ja hämmentävältä. Eilen olin ajanut Helsinkiin ja takaisin. Kotimatalla oli ollut surkea syksyinen keli sateineen. Muistin paljaat koivut, mutta ulkona puut näyttivät olevan täydessä lehdessä. Tämäpä outoa.

Katseeni harhaili ympäri huonetta. Se vaikutti etäisesti tutulta. Ikkunan vieressä oli pöytä, sen toisella puolella vuode. Huoneen toisessa päädyssä oli pari ovea ja vaatekaappi. Vuoteessa nukkui joku.

Istuin tovin vuoteen laidalla ja yritin hahmottaa tilannetta. En ollut kotonani. Nousin ylös ja seisoin hetken neuvottomana. Sitteen älysin siirtyä ikkunan ääreen. Ulkona eteeni avautui kesämaisema. Laakeat pellot lepäsivät kirkkaassa auringonpaisteessa. Hieraisin silmiäni. Näky ei kuitenkaan hävinnyt. Ulkona oli tosiaan kesä! Annoin katseeni kiertää uudelleen huoneessa. Sitten tajuntaani alkoi nousta oivallus. Minä seisoin lapsuudenkotini yläkerrassa! Huone oli epäilemättä sama, jossa olin asunut kauan sitten.

Miten olin tänne joutunut? Pääni tuntui tyhjältä. Mitään selitystä oudolle tilanteelle ei mieleeni noussut. Hämmennykseni kasvoi. Olin nukkunut vuoteessa, jonka päätyä kiersi kirjahylly. Hyllyssä oli toistakymmentä kirjaa ja joitakin vihkoja. Hapuilin käteeni lähimmän kirjan: Deutsche Lehrbuch. Ensimmäisellä aukeamalla luki Pentti Lahtinen VII A. Saksan kirja lukioajalta. Katseeni siirtyi muihin kirjoihin: algebran ja geometrian kirjat, historia, englannin ja ruotsin kieli ... Kaikki lukiokirjoja.

Tilanne oli epätodellinen. Oliko tämä jokin outo hallusinaatio? Istahdin tyrmistyneenä vuoteelle ja yritin miettiä. Haparoin kä-

delläni leukaani ja säpsähdin. Leuka tuntui sileältä. Johan nyt on markkinat, partani puuttui! Minulla oli ollut parta viimeiset kolmekymmentä vuotta. Koettelin uudelleen leukaani ja uskottava se oli. Parta oli hävinnyt! Yhtäkkiä tajusin, että ylläni olivat vain lyhyet kalsarit ja t-paita. Käteni ja jalkani olivat ruskeat, auringon paahattamat. Rajulla liikkeellä tempaisin paidan yltäni. Ylävartaloni oli myös ruskettunut. Leikkausarpi rintakehässä? Se oli poissa. Oikean käden hauis oli aivan normaali. Hauis oli revennyt pahoin taannoin kesämökin maalaustelineeltä putoamisen yhteydessä. Vedin paidan kiireesti takaisin ylleni ikään kuin peittääkseni sen, mitä olin havainnut. Eihän keho ollut omani!

Istuin pitkään pysähtyneessä tilassa. Sitten tajusin, että pöydällä edessäni oli pyöreä peili. Vapisevin käsin nostin sen eteeni. Peilistä minua tuijotti säikähtänein silmin nuori mies. Tunnistin omat nuoruusajan piirteeni.

Mitä oli tapahtunut? Kysymykset lähtivät liikkeelle kiivaina mielessäni. Katsoin uudelleen peilikuvaani. Nuoret hölmistyneet kasvot tuijottivat peilistä edelleen takaisin. Olin nuortunut kymmeniä vuosia!

Nousin ja siirryin ovelle, jonka takana portaat johtivat alakertaan. Ajattelin lähteä alas, kun mieleeni iski typeryttävä ajatus. Aika, päivämäärä, vuosi? Olivatko nekin muuttuneet? Palasin takaisin huoneeseen ja istuin miettimään. Mikä päivä tänään oli? Ainakaan lokakuun 18. päivä ei voinut olla kyseessä.

Katsahdin toisessa vuoteessa nukkujaa, joka oli vetänyt peitteen päänsä yli. Minulla oli kaksi veljeä. Hänen täytyy olla toinen heistä, Antero tai Tapio. Tapio ehkä, hänen kanssaan jaoin tämän huoneen kauan sitten. Siirryin nukkuvan luokse ja ravistin häntä varovasti olkapäästä.

– Herää, on aika nousta. Nukkuva käännähti, mutisi jotakin ja aikoi jatkaa uniaan. Ravistin häntä uudelleen.

– Mitä? Vuoteessa maannut kierähti istualleen, hieroi silmiään ja jäi tuijottamaan minua. Hän oli nuori poika. Nuoremman veljeni Tapon piirteet olivat tunnistettavissa.

- Mikä päivä nyt on, kysyin.
 - Mitä? Veli ei tuntunut ymmärtävän kysymystä.
 - Kysyin vain, mikä päivä tänään on.
 - Torstai.
 - Tarkoitan, että monesko päivä ja mikä vuosi?
 - Mitä tämä on olevinaan? Kai sinä itsekin tiedät, että nyt on heinäkuun 11. päivä, kuului vastaus ärtyneellä äänellä.
 - Mikä vuosi, vaadin melkein huutamalla.
 - Mitä ihmettä horiset?
 - Sano nyt ihmeessä ja äkkiä. Mikä vuosi!
 - 1963. Oletko menettänyt muistisi vai tullut muuten vaan hulluksi? Veli katseli minua ihmeissään.
 - Siltä tämä vähän vaikuttaa, sivuutin hänen ihmettelynsä. Samalla laskutoimitukset lähtivät liikkeelle yhtenä myllerryksenä aivoissani. Vuosi 1963! Jos veljen antama päivämäärä piti paikkansa, olin nyt 18-vuotias. Jokin tässä mätti paremman kerran.
 - Pojat! Nouskaa ylös ja syömään. Antero on jo lähtenyt pelolalle haravoimaan ja odottaa teitä. Alhaalta portaista kuuluva naisen ääni keskeytti pohdintani. Korvissani ääni kuulosti etäisesti tutulta. Jos oli vuosi 1963, herra varjalkoon! Hehän olivat tähän aikaan elossa kaikki! Äitini, isäni ja ties ketkä muut. Alhaalta kuului hoputtava ääni uudelleen ja vaativampana.
 - Alas sieltä ja nopeasti!
 - Tullaan ihan kohta, yritin huudella vastaukseksi.
- Kehotukset loppuivat ja joku kuului lähtevän portaista.
- Hosuin ympäri huonetta ja etsin vaatteita. Olin nukkunut vain lyhyissä alushousuissa ja t-paidassa. Vuoteen päädyssä olevan tuolin nojalta löytyivät mytyssä olevat housut ja verryttelypusero. Lattialla lojuivat lenkkarit ja sukkapari. Ilmeisesti ne kuuluivat minulle. Vetäisin housut ja sukat jalkaani. Sukat haisivat vahvasti hieltä. Sidoin lenkkareiden nauhat ja katsahdin veljeä. Hänellä ei tuntunut olevan mihinkään kiire. Hän istui edelleen vuoteen laidalla ja katseli kummissaan pukeutumistani.
- Mihin sinulle tuollainen kiire tuli, hän uteli äkkiä.

- Syömään, tokaisin, kun en muutakaan keksinyt.
 - Ihme juttu.
 - Mitä ihmeellistä siinä on?
 - Ei sinulla ole ollut koko viikolla aamuisin kiire minnekään.
- Veljen ilme näytti kaksimieliseltä.
- Mitä poika tuolla tarkoittit?
- Veli ei vastannut, katseli vain edelleen vino hymy kasvoillaan.
- Minun kiireilleni on perustellut syyt. Tämä onkin niin totinen paikka, etten olisi kuuna päivänä voinut kuvitella tällaiseen joutuvani, jupisin itsekseni.
- Antero lupasi eilen järjestää sinulle totisen paikan, jos et ole tänään ajoissa pellolla. Sillä oli perusteltua syytä. Unohtuiko, mitä myös isä sanoi?
 - Mitä tuo meni sanomaan?
 - Sanoipahan vaan. Se sinun pitäisi muistaa.
 - Mitä ihmettä arvuuttelet. Jos en muista, niin en muista. Selitä asia ja selvällä suomen kielellä.
 - On tosiaan lyhyt muisti, jos sellaisen unohtaa.
- Aloin hermostua velipojan venkoilusta. Tilanteeni oli muutenkin karannut käsityskyyni ulottumattomiin ja pikkuveli sekoitteli siihen vielä oman lisäyksensä. Jonkinlaiset käräjät oli varmaan edellisenä päivänä käyty isäni, veljeni Anteron ja minun kesken. Tai oikeastaan mukana oli ollut se Pentti Lahtinen, joka asui täällä eilen.
- Tehdään nyt niin, että vaikka tämä tuntuu sinusta kummallisesta, niin selität minulle lyhyesti, mistä eilen oli kyse. Onko liikaa vaadittu?
 - Taisit saada viimeisen varoituksen.
 - Varoituksen mistä?
 - No siitä, kun menit kannipäissäsi lauantaina isälle uhoamaan ja muustakin.
 - Tarkennapa vähän. Minulla on tosiaan tässä kohtaa muistikatkos.
- Veli katseli minua kummissaan.

Eläkkeellä oleva opettaja Pentti Lahtinen kokee automatkalla Helsingistä Tampereelle kummia. Jotakin äkillistä tapahtuu ja Lahtinen herää yllättäen tilanteessa, jossa hän joutuu kohtaamaan nuoruutensa maailman, ihmiset ja maalaisyhteisön elämän oudolla tavalla uudelleen.

”Kun mennyt palaa...” on näennäisen eriparisista aineksista koostuva monitasoinen tarina, jota hallitsee 60-lukulainen ajankuva. Kerrontaa sävyttää voimakas arjen tuntu ja yksityiskohtien tarkkuus, joka saa lähes ”anttituurimaisen” poljennon. Kerronnan taustalla kulkee monia tuon ajan tositapahtumia ja kuvauksia henkilöhahmojen suhtautumisesta niihin. 60-luvun nostalgia tulee lähelle varsinkin ajan elänyttä suurten ikäluokkien lukijaa. Elämäntilanteiden kuvauksissa ei ole unohdettu ajoittain roisiakaan huumoria.

Yhtenä kantavana teemana on päähenkilön suhde 18-vuotiaaseen Kaarinaan, jolloin tytön ylihuolehtivan äidin reagointi nostaa esiin mysteerin, jonka ratkaisua haetaan toisen maailmansodan loppuvaiheiden ihmissuhteista.

Kirja on rakennettu elementeistä, jotka viittaavat paikoin jännityskirjallisuuteen ja jopa sciifiin. Juonen kuljettelu tuo teokseen useita ongelma- ja jännitekohtia, joiden ratkaisut tiivistyvät tarinan edetessä päätyen lopulta yllättävään ja traagiseen loppuhuipentumaan.

Kirjoittaja on toiminut opettajana, freelancer-toimittajana ja kolumnistina vuosikymmenien ajan. Hän on kirjoittanut erilaisiin tiedotusvälineisiin lukemattoman määrän artikkeleita koskien yhteiskuntaa, politiikkaa, kulttuuria, urheilua ym. Hän on myös julkaissut kolme täyspitkää romaania.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi